

ואע"פ שאנו נוקטים כר' יהודה ששבט נקרא 'קהל' לענין חיוב של כל שבט ושבט, מ"מ אין דינו כ'קהל' לענין תחילת החיוב, לחייב שבט אחד, אלא צריך עשיית רוב הקהל כפשוטו, אלא שנתרבה שכל שבט ושבט מביא (עפ"י חזו"א יד, כא. וע"ש עוד בסק"ד).

'תנו רבנן ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין, ת"ל... – וחייב כל יחיד ויחיד להביא כשבה ושעירה (רמב"ם – שגגות יד, ד). וזה כדעת הסובר [כמו שפסק הרמב"ם להלכה] יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. ולמאן דאמר פטור – אין חיוב קרבן ליחיד.

ואף על פי שכבר נתבאר על פי פסקי הרמב"ם שאין תורת קרבן יחיד בציבור שחטאו בהוראה, שונה כאן שנתמעט מעיקרא בפרשת חיוב פר, כל שלא נודעה החטאת, הלכך הרי זה כציבור שחטא שלא בהוראה, שמביא כל יחיד ויחיד קרבנו (ע' בהדושי הגר"ח הלוי הל' שגגות).

ומבואר בתורא"ש שהוא הדין כאשר יש ספק בחטא; האם חטאו בהוראה זו או באחרת, כגון שהורו שחלב הקיבה מותר ואכלו הציבור חלב ולא נודע איזה חלב אכלו – מביאים הציבור אשם תלוי. וכוונתו אפילו אחר שב"ד חזרו בהן, שיש ספק אם חייבים פר או חטאת יחיד – מביא כל יחיד ויחיד אשם תלוי, משום ספק חיוב חטאת יחיד.

אך נראה שזהו רק למ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור, אבל למאן דמחייב, גם באופן זה יהא היחיד חייב חטאת, שהרי יש כאן אכילת חלב ודאית. והרי כאן אין מביאים ב"ד את הפר, מפני חסרון ידיעת החטא, ממילא חייבים חטאת יחיד (עפ"י חזו"א יד, כב).

'תלמוד לומר ונודעה החטאת ולא שידעו החוטאין' – הרמב"ם (יד, ד ובלח"מ) מפרש [דלא כפרש"י] 'לא שידעו החוטאין', שאם החוטאים מודיעים לבית דין ואומרים להם, בכך וכך הוריתם לנו – אין מביאים פר, מאחר ובית דין עצמם אינם יודעים הדבר.

(ע"ב) זיעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלם בבית ה' לפני החצר החדשה – מאי חדשה אמר ר' יוחנן: שחידשו דברים ואמרו טבול-יום אל יכנס במחנה לוויה' – 'פירש מו"ר הרב מפוניבז' זצ"ל דלא הוסיפו איסור על הטבול-יום, אלא חידשו תוספת קדושה בחצר [- 'החצר החדשה'], וממילא נאסר הטבול יום' (מהגר"א נבנצל שליט"א).
ויש מי שפירש 'חצר החדשה' ממש, שבנה חצר חדשה שלא נתקדשה בקדושת מחנה לוויה, לצורך טבולי יום – מאחר וגזר שלא ייכנסו למחנה לוויה (עפ"י משך חכמה נשא ה, ב).

לפני החצר החדשה' גימטריא: טבול יום אל יכנס במחנה של לויים (זכרון יוסף, מובא בגה"ש לרעק"א).

'יכול [תהא] נאכלת חטאת ללויים' – צ"ל 'חטאת הלויים' (ב"ה; באר שבע; ר"ב רנשבורג; גליונות קה"י. ומקרא זה מדבר בקרבנות הלויים ביום לקיחתם לשרת בקדש).

דף ו

'אי נמי דחטאו שבעה שבטים, ושאר נינהו בגרירה' – לפי מה שהסקנו לעיל, גם שבט אחד שחטא בהוראת ב"ד הגדול, שאר השבטים נגררים על ידו ומביאים. ומכאן ראייה שלענין זה אין נוקטים להלכה

כרבי יהודה, אלא צריך רוב שבטים דוקא שחטאו. ולכך נקטו שבעה, כדי לפרש אף לדידן דלא קיימא לן גרירה אלא בשבעה שבטים (עפ"י חזו"א יד, כד).

– אין להקשות כיצד אתה מוצא בימי צדקיהו שבעה שבטים בארץ? – כי ירמיהו החזיר עשרת השבטים, כמו שאמרו בערכין לג. (עפ"י חזון איש יד, כד).

והא מייתי להו הנהו דחטאו – משמע שהקושיא היא גם לר' מאיר שאמר בית דין מביאים (וכן מפורש ברש"י), אעפ"כ אם מתו מהחוטאים הריזו כחטאת שמתו בעליה. ואפשר משום שאף אם ב"ד מביאים, הכפרה היא עבור החוטאים ולא בגלל ההוראה (ע' מש"כ בזה לעיל ב. ג. ויש דוגמא לזה מפרו של אהרן שבא משלו וקרב על ידו, ונחשב קרבן ציבור משום כפרת הכהנים. ע' יומא נ גא).
[ויש להעיר מלשון הגמרא להלן: 'רבי מאיר היא דאמר ב"ד מביאים ולא צבור, הלכך מת אחד מן הצבור חייבין דהא קאים כוליה ב"ד' – משמע שב"ד מביאים אף אם היה שייך מיתה בציבור. ואפשר דלאו דוקא הוא אלא נקט אגב הסיפא דמת אחד מב"ד].

מי דמי שעיר ראש חדש דלמא לא מייתו מצבור – מכאן סימוכין לשיטת הרמב"ם ז"ל בכמה מקומות שקרבן שהוא ספק-כשר, אם הקריב – הורצה (גלינות קהלות יעקב; קה"י זבחים מה, ד).

ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים – 'שמעתי מהגאון ר' שלום שברון שליט"א דהיינו שיוצאי מצרים צריכים כפרה על שלא חנכו את הדור הבא לחנך וכו' שלא ימצא רוצח' (מהגר"א נבנצל שליט"א). וכעין זה בשיחות מוסר להגר"ח שמואלביץ (ח תשל"ב), ששורש שפיכות דמים שנתגלה בבנים, טמון היה בתוככי האבות). ופשט הדברים, ראויה כפרה זו לכפר על כל ספק שפיכות דמים שנעשו משיצאו ישראל ממצרים (כן פרש רבנו גרשום בכריתות). והרש"ש פרש שהעגלה מכפרת על מעשה העגל.

– מכאן למדו שהמתים צריכים כפרה, ושהכפרה שייכת בהם (ע' בספרי סוף שופטים; שו"ת הרשב"א ח"ה מט; או"ח תרכאו וסוסי"י רפד). ויש מי שדוחה ואומר שאין שייכת להם כפרה אלא בגרירת החיים, וכשהחיים המה הרוב (עפ"י שו"ת מהר"ם חלאוה יז. וע"ע במובא ביוסף דעת סוטה י').

ודלמא מועטין הוו ולא רבים הוו... – צריך באור מה שייך להקשות 'ודלמא', אדרבה מכך שהקריבו נשמע שהיו מרובים. ויש לפרש דסלקא דעתין שבמשך שבעים שנה של גלות בבל ודאי מתו רובן. ומתוך, מקרא הוא שכתוב שהאריכו ימים, ושפיר יש לומר שרוב החוטאים היו חיים עדיין, כדפרש"י. [וברא"ש בשם הרמ"ה כתב שאין צריך שרוב החוטאים חיים, ע"ש] (עפ"י חזו"א יד, כד).

'...אלא הוראת שעה היתה, הכא נמי הוראה שעה היתה' – ועד עתה, כל מהלך הסוגיא היה לפי ההנחה שהיה זה פר העלם דבר ממש, שבא על הוראה מוטעית, שחטאו רוב הקהל בשגגה. ו'אע"ג דידע דאינו כן, מ"מ דרך הגמרא להאריך כדי לפרש את ההלכות המתפרשות דרך המשא ומתן' (חזו"א).

מת אחד מן הצבור חייבין – דאין צבור מתים. מת אחד מב"ד פטורין – כדאמרינן, דחטאת שותפין

היא' – טעם החילוק בין ציבור לשותפין – שהציבור הרי הוא כגוף אחד, ולכך אף אם מתו יחידים אשר בו, הציבור ככלל לעולם הוא חי וקים [ואף שבט אחד נקרא 'קהל' – דגמירי דלא כלה שבטא, והרי הוא לעולם חי כ'שבט']. לא כן שותפין הרי הם קיבוץ יחידים ולא שם כללי אחד, והרי היחידים אפשר שימותו (וע' רמב"ן ריש ויקרא, ועוד).

'אמר ליה אביי: שמעינן ליה לר' שמעון דאמר חטאת השותפין אינה מתה, דתניא פר ושעיר של יוהכ"פ שאבדו והפריש אחרים תחתייהם – ימותו כולן. דברי ר' יהודה. ר"א ור"ש אומרים: ירעו, לפי שאין חטאת צבור מתה' – ערש"י. יש לשאול, אמנם שמענו שם שדין חטאת השותפין ברעיה ולא במיתה, אבל מנין ההכרח שהיא קרבה בשותפין שמת אחד מהם, שמה אינה במיתה ולא בהקרבה.

ושמא יש לומר דתרי מילי נאמרו בדין חטאות המתות: א. מפאת שאינה קרבה נתחדש בהלמ"מ שדינן במיתה. וע' בכורות טז. ב. לאחר שנאמרה הלמ"מ שדינן במיתה, שוב אי אפשר להקריבן גם משום כך שנאמר בהן שדינן למיתה. ויש לומר שבשותפים וציבור שמתו מקצתם, אין סיבה עצמית שאינם קרבים, דהאיכא עוד מתכפרים. אלא הדין בגמרא אם נאמר בזה הלכה שמתה וממילא א"א להקריבה מחמת דין מיתה. וזהו שהוכיחה הגמרא מהא דירעו ולא ימותו, דבשותפין ליכא הלכה דדינן במיתה. וממילא אין שום סיבה שלא יקרבו. אבל בנתכפרו שפיר ירעו, שאין על מה לכפר. ולרבי יהודה דס"ל ימותו אפשר שסובר ששורש הדין הוא שאינה קריבה, וממילא דינה במיתה [ולא להפך]. הלכך יתכן שאף שבנתכפרו באחרת סובר שימותו, בציבור שמתו חלקם שאפשר להקריבה – אינה מתה, ושפיר ר"פ קאי אליביה דר"י נמי.

(ע"ב) זכי תימא הכי נמי, טפי להו שבטים' – אף על פי שהלויים לבדם אינם 'קהל' אלא בצרופם הכהנים, מ"מ כשחטאו כל שבט לוי, הרי חטאו ב' קהלים, קהל הכהנים וקהל שבט לוי. ובוה יש לפרש מה ששאלו בסמוך 'מאי הוי עלה' – והלא יש הכרח לדברי אביי, שהרי הכהנים ודאי אינם 'קהל', דא"כ פשו להו מי"ב, וממילא מוכח מפר יום הכפורים שלרבי שמעון חטאת השותפין אינה מתה – אלא כיון שיש מקום לומר דאף דאקרו כהנים קהל בפני עצמם, מ"מ שבט לוי קהל אחד הוא. ועתוס' רא"ש.

'אלא אמר רב אחא ברבי יעקב: שבטו של לוי לא איקרו קהל' – לפי הנחה זו [שאינה קיימת למסקנא] צריך לומר שלויים שעשו על פי ב"ד משתתפים בכפרה עם אחד מן השבטים. [ואי אפשר לומר שאינם כלל במצות פר העלם דבר, שהרי שנינו (להלן ז.) שכהן משיח שעשה עם הציבור מתכפר עמהם] [עפ"י חזו"א סו"י יד].

פרק שני

'הורה כהן משיח לעצמו' – עתוס'. ומשמע מלשון הרמב"ם (רפס"ו מהל' שגגות) שאין צורך בהוראה בדיבור, אלא כל שדימה שמותר הדבר – נחשב כהוראה, לאפוקי נתחלף לו חלב בשומן גרידא, שאין כאן אלא שגגת מעשה ללא 'אומר מותר' (חק נתן).